

ОСОБЛИВОСТІ СКОРОЧЕННЯ ВИТРАТ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розглядаються наслідки скорочення трудомісткості виконання часткових виробничих процесів виготовлення продукції з позиції їх впливу на кінцеві економічні результати діяльності підприємства.

Продуктивність праці є основним показником інтенсифікації й ефективності виробництва. Від її рівня та динаміки певним чином залежать всі основні показники роботи підприємства. Одночасно продуктивність праці є складною та суперечливою економічною категорією. Будучи важливою характеристикою трудової діяльності, вона нерозривно пов'язана із застосовуваними засобами виробництва й у першу чергу із знаряддями праці.

Продуктивність праці тісно пов'язана з категорією „ефективність праці”, тобто її результативністю, що показує співвідношення обсягу вироблених матеріальних благ та кількості затраченої на це праці. Зростання ефективності праці означає збільшення обсягу вироблених благ без підвищення трудовитрат. У цьому проявляється дія закону економії часу. Іншими словами, закон економії часу реалізується через скорочення необхідних витрат праці на одиницю продукції.

Економія часу, яка проявляється у зниженні витрат як живої, так і минулої праці, при розгляді її стосовно виробничого процесу виготовлення продукції має деяку особливість. Зниження трудо-місткості виконання часткових процесів в окремих випадках не тільки забезпечує зниження витрат живої праці на виконання тієї чи іншої технологічної операції, але й призводить до скорочення тривалості виробничого циклу виготовлення продукції. Внаслідок чого прискорюється перехід її з сфери виробництва до сфери обігу, відбувається скорочення періоду обороту виробничих фондів та економія витрат праці на одиницю продукції, що виробляється.

Проте в більшості випадків скорочення трудомісткості виконання окремих часткових виробничих процесів характеризується лише локальним зниженням витрат живої праці, тобто такими кількісними змінами, які не призводять до прискорення оборотності виробничих оборотних фондів. І через це величина витрат праці на одиницю продукту не зменшується. Таким чином, внаслідок того, що виробничий процес виготовлення виробу включає в себе і перші, і другі часткові процеси, економія часу при виконанні деяких з них служить основою для прояву як кількісних, так і якісних змін, які впливають на кінцеві результати виробництва. Разом з тим є випадки, коли внаслідок скорочення витрат праці відбуваються лише локальні кількісні зміни без підвищення кінцевих результатів.

У зв'язку з цим, з метою підвищення ефективності виробничих процесів виготовлення продукції, слід чітко уявляти характер впливу скорочення часу виконання часткових виробничих процесів на кінцевий результат.

Загальноприйнятою є позиція, що мірою витрат праці є трудомісткість виготовлення виробу. Чим вона менша, тим, при інших рівних умовах, з точки зору трудових витрат, ефективність виробничого процесу вища. Трудомісткість виготовлення виробів виступає мірою, що визначає потребу в обладнанні, у виробничих та інших категоріях робітників. Трудомісткість виготовлення виробу, як сума часу виконання всіх часткових процесів, може в принципі і зменшитися, але при цьому не обов'язково повинно відбутися вивільнення хоча б одного робітника, зайнятого у виробничому процесі. Така ситуація буде мати місце щоразу, коли скорочення часу на кожному частковому процесі мале, а процесів, у яких відбулося скорочення часу їх виконання, багато. Сумарна величина зниження трудомісткості виготовлення виробу не в усіх випадках є підставою для висновку про вивільнення з виробничого процесу робітників. Тому робити однозначний висновок про те, що в результаті скорочення на певну величину трудомісткості виготовлення виробу із виробничого процесу може бути вивільнено відповідну кількість робітників не можна.

Це пояснюється тим, що при виконанні даної операції трудомісткість дійсно може знизитися і дійсно тільки на даній технологічній операції створюються передумови для зростання продуктивності праці. Але це зовсім не є підставою для твердження про те, що внаслідок зниження трудомісткості виконання окремої операції підвищиться на відповідну величину загальна продуктивність праці і, відтак, зросте ефективність виробництва. Не відбуватиметься це тому, що ріст продуктивності праці, що вимірюється виробітком на одного працівника промислово-виробничого персоналу, може відбуватися за умови зростання обсягів виробництва. А це можливе лише при скороченні тривалості виробничого циклу виготовлення виробу або при скороченні чисельності робітників за незмінних обсягів виробництва.

Таким чином, економія часу в процесі виготовлення продукції в окремих випадках призводить тільки до скорочення часу виготовлення окремих деталей, вузлів чи операцій та не супроводжується якісними змінами у виробничому процесі, тобто зростанням продуктивності праці.

В інших випадках економія часу при виконанні часткових виробничих процесів призводить до скорочення тривалості виробничого циклу виготовлення виробу. При цьому поряд з кількісними змінами витрат живої праці відбуваються і якісні: прискорюється перехід виробу із сфери виробництва до сфери обігу. Створюються передумови для збільшення обсягів виробництва продукції, зростає продуктивність праці, яка вимірюється виробітком на одного працівника, фондівіддача та інші показники ефективності, які характерні для інтенсивної форми економічного розвитку.

Тому, можна стверджувати, що скорочення трудомісткості виконання часткових виробничих процесів буде призводити до якісних змін лише за умови, що ці процеси утворюють тривалість виробничого циклу виготовлення виробу. Наслідки скорочення трудомісткості виконання часткових виробничих процесів необхідно враховувати при організації роботи на підприємствах по підвищенню ефективності виробництва.

На підставі вищевикладеного можна зробити деякі висновки:

1. Не кожне зниження трудомісткості виконання робіт по виготовленню виробу може задовольняти підприємство з точки зору економічних результатів.

2. Економічно доцільним потрібно вважати такий варіант зниження трудомісткості, який призводить до зменшення тривалості виробничого циклу виготовлення виробу, а відтак, до реального вивільнення робітників. У цьому випадку матеріальні витрати, направлені на зниження трудомісткості, виправдані, так як забезпечують підвищення ефективності виконання виробничих процесів.

3. Принциповою підставою для виконання робіт по скороченню трудомісткості часткових виробничих процесів є отримання можливості скорочення виробничого циклу виготовлення виробу.

4. Прогнозування наслідків зниження трудомісткості часткових виробничих процесів дає підстави для перегляду їх кількості та структури з урахуванням впливу на тривалість виробничого циклу.

5. Вирішення проблеми підвищення продуктивності праці на основі зниження трудомісткості виготовлення виробів у результаті впровадження нової техніки та технології повинно здійснюватися з дотриманням певних правил. Зокрема, слід відмовитися від вольових принципів впровадження нової техніки та технології, а підпорядкувати цей процес економічній доцільності.

Таким чином, для досягнення позитивних економічних результатів на основі економії часу виконання часткових виробничих процесів необхідно удосконалювати управління цим процесом, а саме приділяти увагу скороченню часу тільки на роботах, що складають тривалість виробничого циклу. Іншими словами, варто управляти виробничим циклом, що є важливою умовою забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Интенсификация и повышение эффективности производства / А.Н. Золотарев, И.Н. Волик, В.И. Потрашков и др. – К.: Наукова думка, 1988. – 196 с.

2. Організація виробництва: навч. посібн. / В.О. Онищенко, О.В. Редкін, А.С. Страровірець, В.Я. Чевганова. – К.: Лібра, 2003. – 336 с.